

Amsterdam Studies

The Truth, the Whole Truth, and nothing but the Truth

Amsterdam Studies is a multi-lingual Internet forum for analyses on political, economic and cultural developments in Europe.

ISSN 1873-3042

Editor-in-chief: László Marác

Internet: www.federatio.org/amsterdamstudies.html

Email: lkmaracz@wanadoo.nl

László Marác: Géza von Hazslinszky: een Hongaarse huzaar in de polder

Issue #10.

13 October 2006

Een interessant neveneffect van de Koude Oorlog is dat Oost-Europese aristocratische ballingen in het Westen terechtkwamen. In het communisme was er geen plaats meer voor hen. Zo ook de Hongaarse ridder Géza von Hazslinszky die op 7 maart 1959 naar Nederland vluchtte. Op zijn overlijdensakte (1981) staan zijn indrukwekkende functie-aanduidingen: luitenant kolonel, b.d. (Hongaarse leger, 1m); laatste kommandant der koninklijke Hongaarse gardehuzaren, rijleraar bij de Koninklijke Stallen (Den Haag, 1m), drager van het Kruis van Eer verbonden aan de Huisorde van Oranje. In deze bijdrage een portret van de laatste Hongaarse huzaar die de Oranjes en de escortes van H.M. paardrijles gaf. Om meer inzicht in het leven en werk van Géza von Hazslinszky te krijgen, spreken we met Géza's laatste student in Nederland, de Noordwijker Jan Maiburg. Maiburg leerde Géza kennen toen hij als adviseur van de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportbond paardrijles gaf. De Noordwijker beheert het erfgoed van Géza bácsi 'Oom Géza' zoals hij door zijn leerlingen in het Hongaars werd aangesproken en schrijft een biografie over hem waarin ook stukjes vergeten Centraal- en Oost-Europese krijgsgeschiedenis van de twintigste eeuw een belangrijke plaats krijgen.

Wie was Géza von Hazslinszky?

J.M.: Hij was de laatste kommandant van de koninklijke Hongaarse huzarengarde die door de Hongaarse regent Miklós Horthy in het Interbellum was ingesteld. De Hongaren kenden een lange traditie op het terrein van de cavalerie. Deze traditie van de Hongaarse huzarenlijfgarde gaat terug op de Oostenrijkse keizerin Maria Theresa. De eerste Hongaarse huzarengarde in Oostenrijkse dienst stond onder leiding van de legendarische generaal András Hadik die tijdens de Zevenjarige Oorlog met zijn Hongaarse huzaren de legers van de Pruisische koning Frederik de Grote verraste en in 1757 Berlijn voor een korte tijd innam. Een waarlijk huzarenstukje!

Hoe kwam Géza in het Hongaarse leger terecht?

J.M.: Géza was zoon van een hoge rechter. Op zesjarige leeftijd werd hij wees toen zijn beide ouders overleden. In Hongarije werden weeskinderen vaak door staatsstoeterijen geadopteerd die onder het mandaat van het leger vielen. Zo waren de staatsstoeterijen ook kweekvijvers voor toekomstige militairen. Op 11-jarige leeftijd werd hij toegelaten tot de prestigieuze Ludovika Akademie (het Hongaarse KNMA) waar hij een officierenopleiding kreeg. Hij studeerde op 18-jarige leeftijd af en werd ritmeester bij de Hongaarse cavalerie.

Het einde van de Eerste Wereldoorlog was in Hongarije een roerige tijd. De communisten kwamen voor korte tijd aan de macht en het land werd bezet door Roemenië. Aan welke kant stond Géza?

J.M.: Het Hongaarse leger viel aan het einde van de Eerste Wereldoorlog uiteen ten gevolge van de communistische machtsovername in 1919. De chaos werd nog eens verergerd door het vredesverdrag van Trianon dat voor Hongarije als medeverliezer van de Eerste Wereldoorlog ongunstig uitviel. Hongarije moest veel gebied afstaan aan de nieuwe staten die in Centraal-Europa werden gesticht. Hongarije mocht maar een klein leger hebben. Onder leiding van de regent Horthy werd het Hongaarse leger in 1920 in de Zuid-Hongaarse stad Szeged opnieuw geformeerd. Géza sloot zich aan bij de 'witte' troepen van Horthy die de 'roden' uit Boedapest moesten verdrijven.

Wat deed Géza in het Interbellum?

J.M.: Géza werd rij-instructeur bij de militaire ruiteropleiding in Örkénytábor (het tegenwoordige Táborfalva, 1m). In 1930 was hij een van de weinige buitenlandse studenten die in de Republiek van Oostenrijk werden toegelaten voor een stage aan de Spaanse Rijsschool te Wenen. Hij werd toegelaten

volgens het protocol dat gold onder de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie. Je moest een extreem getalenteerde ruiter zijn. De contacten die Géza daar opdeed, bleken later belangrijk voor zijn vlucht naar Nederland. In 1933 werd de Spaanse Rijschool opgericht in Örkenytabor. De Spaanse Rijschool was het sluit- en pronkstuk van de Hongaarse cavalerie-opleiding. De politieke leiding rond regent Horthy wilde de grandeur van het Habsburgse Rijk weer laten herleven. Er was echter ook een militaire aspect verbonden aan de Spaanse Rijschool. In 1938 mocht het Hongaarse leger weer herbewapenen. Met de Spaanse Rijschool wilde men laten zien dat men weer meetelde. De Spaanse Rijschool kon in Hongarije stoelen op de enorme kennis van de huzarenlijfgarde en de algemene kennis over het paard in Hongarije als paardenland. Hongarije telde in 1900 maar liefst twee miljoen paarden. Dit was uitzonderlijk in het Europa van zijn tijd. De Spaanse Rijschool in Örkénytábor was een echt opleidingsterrein voor de cavalerie met 227 hindernissen waaronder de befaamde glijbaan met een helling van 75%. Dit gold als de ultieme vuurproef om de moed van huzaar en zijn paard te testen. In 1938 werd de Spaanse Rijschool met 22 Lippizaner paarden van Örkénytábor overgebracht naar de burcht in Boeda waar de regent zetelde. Tot commandant van de Spaanse Rijschool in Boedapest werd Géza von Hazslinszky benoemd.

De Tweede Wereldoorlog is uiteindelijk niet alleen voor Hongarije dramatisch verlopen maar ook voor Géza en zijn Spaanse Rijschool.

J.M.: In het begin van de oorlog wordt Géza als kommandant van de huzaren ingezet voor de revisie van Groot-Hongarije, de belangrijkste Hongaarse reden om aan de kant van Nazi-Duitsland de oorlog in te stappen. Met Slowakije en Roemenië anders dan met Servië vond de revisie op vreedzame wijze - middels onderhandelingen - plaats. Géza neemt in het voorjaar van 1939 deel aan de militaire inname van Sub-Karpatië (het tegenwoordige Trans-Karpatië in Oekraïne, Im) en in 1942 aan de bevrijding van het Hongaarse Bácska-gebied in Joegoslavië (het tegenwoordige Vojvodina in Servië, Im). De kansen keren in de Tweede Wereldoorlog ten gunste van de Russen. Als in de herfst van 1944 het Rode Leger begint met de omsingeling van Boedapest, wordt besloten om de Spaanse Rijschool in het West-Hongaarse Bábolna in veiligheid te brengen. Opedreven door het Rode Leger gaat de Spaanse Rijschool verder naar Makkoshetye waar het op 24 maart 1945 tot een confrontatie komt met eenheden van het Rode Leger. Daar gaat het kostbaarste bezit van de Spaanse Rijschool ten onder. Achttien Lippizaners worden gedood voor de ogen van Géza en zijn huzaren en vier Lippizaners worden ingezet om munitiewagens van het Rode Leger te trekken voor de slag bij Wenen. In april 1945 werd Géza gearresteerd en verbleef hij tot 1948 in Sovjet krijgsgevangenschap. Voor zijn komst naar Nederland was hij sportinstructeur bij de staatsstoeterij van Mezöhegyes in het zuiden van Hongarije.

Hoe kwam deze man die zo'n opmerkelijke kennis van paarden had in Nederland terecht? En wel in 1959, in een periode toen het niet zo maar mogelijk was om het communistische Hongarije te verlaten, zeker niet voor een aristocraat die het oude regime had gediend.

J.M.: Dit was te danken aan de inzet van Prins Bernard. De hippische onderdelen van de Olympische Spelen van 1956 vonden in Stockholm plaats. Nederland deed het daar erg slecht. De stiefvader van Bernard, de Wit-Rus Pantchouldidzev die voor Nederland startte, eindigde met het paard Lascar in de grote dressuur op de 28-ste plaats. Prins Bernard die daar ook was als voorzitter van de Federation Equestre Internationale ontmoette de Zweedse koning Karel Gusztav en zijn familielid ritmeester Wilhelm Viebig die een hoge functie had in de Duitse paardensport. De laatste twee kenden Géza van zijn stage aan de Spaanse Rijschool te Wenen. Zo werd in Stockholm het idee geboren om Géza naar Nederland te halen om de Nederlandse paardensport op te vijzelen. Prins Bernhard heeft daarna hemel en aarde bewogen om dat voor elkaar te krijgen. En waarachtig het lukte! Op 7 maart 1959 kwam de laatste Hongaarse huzaar in de polder aan.

Waar hield Géza zich in Nederland zo al mee bezig?

J.M.: Géza had een dubbelfunctie. Ten eerste was hij rijleraar bij de Koninklijke Stallen aan de Mauritskade in Den Haag. Hoewel Bischof van Heemskerk de opperstalmeester was van koningin Juliana, was het duidelijk dat Géza de leiding had over het paardrijgebeuren in de Koninklijke Stallen. De gehele koninklijke familie kreeg paardrijles van Géza. Géza gaf de moeder van Prins Bernhard, prinses Armgard en zijn stiefvader Pantchoulidzev zelfs les op hun landgoed in Warmeloo. Ook onze huidige koningin Beatrix heeft veel van Géza geleerd. Géza heeft haar bijvoorbeeld aangeleerd voorwaarts te rijden, dat wil zeggen met de wind in de rug zodat het paard minder gauw moe wordt. Ten tweede was hij adviseur en inspecteur van de Nederlandse Hippische Sportbond die later voorzien werd van het predikaat 'Koninklijk'. Géza gaf in die hoedanigheid les in heel Nederland, met name in Noord-Nederland dat als zijn rayon gold. Op een van die sessies heb ik hem leren kennen. Géza's invloed in de Nederlandse paardensport is enorm geweest. Tot 1988 werd een van de ereprijzen op het CHIO Rotterdam naar hem vernoemd. Hij heeft vele goede leerlingen afgeleverd. Zo is een van de meest gerespecteerde jury-leden Els Mouw een leerlinge van hem geweest. Zijn lievelingsleerling was echter Cees Vellinga die een aantal keren de beste ruiter van Nederland is geweest en internationale prijzen voor Nederland gewonnen heeft. Wat dat betreft is de missie van Géza om de Nederlandse paardensport weer terug te brengen op het internationale toneel ten volle geslaagd.